

Տեսէք զհարդ բազմի չըքնաղ յեղերական ինքն ի բարձին
Հայր բազմահոյ ընտրելոց , եւ իբր հոգին այն սիրատարփ
Սատչի ի սիրտ Յիսուսի ընդ շունչ յետին վերաթեւեալ :
Սեռաւ նա՝ այլ բարբառի տակաւին , զոչ ինքնանըւեր
Հրաւիրելով ըզմեզ ի նոյն համբոյր սիրոյ գըրկախառնել ,
Եւ մահացուն վերկենցաղեալ՝ եւ այլ ոչ եւրս մեռանի :

Եւ յիշատակ իւր իբր անոյշ թափեալ ի մեզ իւղ համասփիւռ ,
Ընդ արտօսը Հայրապետին յուզէ զփրղձուկ բոլորեցունց՝
Որ ընդ երկցըս քրիստոնեայ կան հըպատակք ընդ պետութեամբ ,
Սինչ նորահրաշ ի ճաճանչ հաւատք ի սիրտ նոցին վառեալ՝
Բարեբանեն զըսքանչելիս , զի որ նիրհէն աւանիկ հուր՝
Երծարծանի ի բոց անշէջ յանլուելի քարոզութիւն :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՅԼՄԷՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վարդապետական քերթոյրին :

Ս արդապետական քերթութե մէջ
կը բովանդակուին բանաստեղծական
գրուածոց մեծ խումբ մը : Եւ մէն քեր-
թուածոյ , մանաւանդ թէ ամէն գրու-
թեանց վերջի վախճանը պէտք է ըլլայ
մարդուս վրայ աղէկ և օգտակար տպա-
ւորութիւն մը ընել : Եւս բանիս ու-
րիշ սեռի բանաստեղծութիւնները ան-
ուղղակի ճամբաներով կը հասնին , ինչ
պէս առակով , պատմութեամբ , կամ
բնաւորութիւններն օտորագրելով . բայց
վարդապետական բանաստեղծութեան
առաջին նպատակն է կրթութիւն կամ
գիտութիւն սորվեցընել : Եւ փիլիսո-
փայական , բարոյական և քննաբանա-
կան արձակ գրուածքներէն կը զանա-
զանի միայն իր ոտանաւորին չափովը ,
ապա թէ ոչ՝ թէ վախճանը և թէ էութիւնը
նոյն է : Եւ այս զանազանու-
թեամբը բազմաթիւ օգուտներ ունի
քան զարձակ գրութիւնը . տաղաչա-
փութեան անուշութեամբը աւելի հա-
ճոյ կ'ընէ սորվեցուցածը , և նկարա-
գրութեամբը , դրուագներով , և ուրիշ
գեղեցկութեամբը՝ զորոնք մէջը կը
խառնէ , կը յափշտակէ ու կը գերէ գե-

րեակայութիւնը , և կարեւորագոյն բա-
ները խոր կը տպաւորէ մարդուս յիշո-
ղութեան մէջ : Եւսով՝ ասպարէզ մըն
է , ուր կրնայ բանաստեղծը մեծամեծ
փառքեր ստանալ , և ինչպէս որ ընտիր
հմտութիւն ու դատմունք ցուցընել ,
ասանկ ալ մեծ հանճար մը կրնայ փայ-
լեցընել :

Շատ կերպով կրնայ ըլլալ վարդա-
պետական քերթութիւնը : Եւրոյս բա-
նաստեղծը կրթական նիւթ մը ընտրել ,
և կանոնաւոր կարգով յօրինել զայն .
և կամ առանց մեծ և կանոնաւոր զը-
րուածքի մը ձեռք զարնելու , կրնայ քա-
նի մը մասնաւոր ախտերու դէմ միայն
խօսիլ , կամ բնաւորութեանց և բարուց
վրայ բարոյական դիտողութիւններ ը-
նել , ինչպէս որ սովորաբար երգիծա-
բանութեանց և նամակաց մէջ կ'ըլլուի :

Ս արդապետական բանաստեղծու-
թեան բարձրագոյն տեսակն է , ծանր
և օգտաշատ նիւթի մը վրայ կանոնա-
ւոր գրուածք մը յօրինելը : Եւ այս տե-
սակ գրուածքներ շատ ունինք թէ՛ հին
և թէ՛ նոր , որոնք մեծ արդիւնք և ա-
ռանձին սեփական կերպ մը ունին . ինչ-
պէս են Սուրբ Երեմիայի վեց գրքերը Յա-
ղակ Բնութեան Իրաց՝ , Սիրգիլիոսի Մշա-

1 Սուրբ Երեմիայի այս քերթութեամբը՝ անուանի է
բանաստեղծական կողմանէ միայն նկատեալ . ա-
պա թէ ոչ՝ հեղինակին անոր մէջ ցուցուցած

հանձնար, Ռոբի Յաղափ Դափողական ա-
րուեստի քերթուածը, Լեւոնիտի Հա-
ճոյս Երեւանի տեղական բանաստեղծու-
թիւնը, Լըմադրենկի Յաղափ Առող-
ջութեան քերթուածիւնը, Որատիոսի,
Սիտայի և Պուալիւի Արուեստ Քեր-
թողականները:

Որովհետեւ այս ամէն գրուածքնե-
րուն վախճանն է կրթելը, անոր հա-
մար ասոնց գլխաւոր արդիւնքը պիտի
ըլլայ հաստատուն մտածութիւններու,
ճշմարիտ սկզբունքներու, և պայծառ
ու վայելուչ լուսաբանութեանց մէջ:
Բանաստեղծը պէտք է սորվեցնէ,
բայց միանգամայն պէտք է սորվեցու-

ցածներուն կենդանութիւն ալ տայ՝ այն
պիտի կերպարանքներ ու պարագաներ
մէջը մտցնելով, որ կարենան երեւա-
կայութիւնը զուարճացնել, նիւթոյն
ցամաքութիւնը ծածկել, և բանաստեղ-
ծական նկարներով գեղեցկացնել զայն:
Սիրգիլիոս իրեն Սշակականաց մէջ
այս բանիս մեզի կատարեալ օրինակ
թողուցած է: Լնանկ արուեստ մը ու-
նի, որ մշակական կենաց ամենէն հա-
սարակ պարագաներն ալ կը վսեմացնէ
ու կը զարդարէ: Երբոր պիտի ըսէ թէ
մշակութիւնը գարնան սկսելու է, ա-
սանկ կը բացատրէ:

Սոր գարուն մինչ զալեւոր լերանց հալէ զպաղեալ ծորանս,
Եւ փրխրեալ ըզհողակոշտն լուծանեն օդք քաղցրասիւք,
Բսկըսցի հեծել ինձ անդ ընդ խորամուխ արօրով ցու
Եւ շրփեալ խոփ ընդ ալօս լուսանշոյլ շող արձակել:

Փոխանակ հասարակ զուրցուածքով ըսելու մշակին՝ որ գէշ մշակութեամբ հունձ-
քը պարապը կ'երթայ, ինքը կ'ըսէ.

Ս՛հ, ընդ վայր զօտարին նրկատեսցես ըզմեծ գաղիշ,
Եւ ըզսով քո սփոփեսցես թօթափելով կաղնի յանտառս:

Երկիրն ոռոգանելու պատուէր տալու տեղը, աղուոր գիւղական տեսարան մը
առջնիս կը բանայ.

Եւ աղիկ ի գլուխ առուի առ ի թաւալ դարեւանդին
Սայ շարժէ վիժակս ուղիւից՝ որ թափ ընդ ջինջ դրլեալ քարինս
Երձանօք խոխոջաճայն շիջուցանեն զերկրին պասուք:

Լնանայն վարդապետական բանա-
ստեղծութեանց մէջ ոճն ու կարգաւո-
րութիւնը էական բան է. և թէպէտ
այնչափ խիստ ճշգրութիւն չպահան-
ջուիր աս կողմանէ՝ որչափ արձակ գը-
րութեան մէջ, բայց գոնէ պայծառ կեր-
պով և շաղկապեալ շարքով մը պէտք է
սորվեցուցածներն ընթերցողին դիմա-
ցը դնէ: Ս երիտիշած վարդապետական
բանաստեղծից մէջ՝ Որատիոս, իրեն
Լըուեստ Վերթողականին մէջ, ամե-
նէն աւելի պարսաւեալ է անոճ՝ ըլլա-
լուն համար: Սանաւանդ թէ իրեն

բազմութիւ գրուածոցը մէջ՝ թէ որ պա-
կասութիւն մը ունի նէ ինքը, աս է որ
բաւական ուշադրութիւն ըրած չէ մա-
սանց յարմարութեանն ու կապին: Եր-
գրութեանը մէջ միշտ ազատ կերպ ու
վայելութիւն մը կայ, բայց այնչափ
կապակցութիւն չունի և խօսքէն դուրս
կ'ելլէ: Ե վերայ այսր ամենայնի, այս
գրուածքիս մէջ կիրթ ախորժակ ու
գերազանց դատմունք կը տեսնուի. և
թէ որ իբրեւ լատինական թատերերգու-
թիւնը ուղղելու մտքով գրուած են
թաղերելու ըլլանք զանիկայ, ինչպէս որ
կ'երեւայ թէ այս եղած ըլլայ հեղինա-
կին գլխաւոր դիտմունքը, աւելի կատա-
րեալ և աւելի կանոնաւոր կը գտնանք,

Վերջի առաջինի անաստուած և նիւթապաշտ ո-
գին զգուշի և ասուի կ'ընէ զայն ամէն մարդու:

քան թէ իբրեւ ընդհանուր քերթողական արուեստին կանոն տուող գրուածք մը մտածելով :

Դրուագներու և զարդերու մեծ ազատութիւն տրուած է վարդապետական բանաստեղծից : Որովհետեւ շուտով կը յոգնինք միակերպ և երկայն բարակ կրթական զուրցուածքէ մը , մանաւանդ բանաստեղծական գրուածքի մէջ , ուր որ աւելի զուարճութիւն կը փնտրուի . և արդէն վարդապետական քերթուած մը հետաքրքրական ընելու ամենէն մեծ և առաջին ճարտարութիւնն ու արուեստն է՝ բուն նիւթոյն վրայ ախորժելի դրուագներ միացնելով ընթերցողին սիրտը բանալու զուարճացնել : Եւ ասոնք են քերթուածոյն մէջ ամենէն աւելի նշանաւոր մասերը , և բանաստեղծին համբաւոյն ալ աւելի ասոնք կ'օգնեն : Ի իր գիլիոսի Երզնկականաց մեծագոյն գեղեցկութիւններն այս տեսակ զարտուղութեանց մէջն է , յորս հեղինակը իր հանձարին բոլոր ուժը ցուցուցած է . ինչպէս են Վեսարու մահուան ժամանակը երեցած հրաշքները , Խալիոյ գովեստը , գիւղական կենաց երջանկութիւնը , Երիտէոսի առասպելը Որփէոսի և Եւրիպիկեայ առասպելին հետ հիւսած : Եւ մանապէս Լուկրետիոսի գրուածքին գեղեցկագոյն կտորուանքներն են՝ զարտուղութիւններն որ կ'ընէ աւելորդապաշտութեան չարիքներ :

րուն վրայ , Եւրիպիկուրոսի և անոր փիլիսոփայութեան գովեստը , ժանտախտի նկարագրութիւնը , և ուրիշ ստորագրութիւններ , որոնց մէջ զուրցուածքին վայելչութեանը հետ մասնաւոր կերպով մըն ալ ոտանաւորի քաղցրութիւն և ներդաշնակութիւն խառնելով՝ այնպիսի ցամաք և վերացեալ նիւթ մը տանելի կ'ընէ : Զկայ աղուոր ու հաշոյական բան մը , որ վարդապետական ճարտար բանաստեղծ մը չկարենայ իր գրուածքին մէջ մէկ տեղ մը մտցնել . բայց այնպէս պէտք է ընէ , որ դրուագները բնականապէս առաջ գան նոյն իսկ նիւթէն , և անոնց երկայնութիւնն ալ համեմատական ըլլայ գրուածքին , և կարող պէտք է ըլլայ ըստ տեղւոյն թէ բարձր և ձեւաւոր ոճոյ մը բարձրանալ և թէ նորէն պարզ ու սովորական ոճոյն իջնալ :

Եւ մանապէս շատ արուեստ պէտք է դրուագները նիւթին հետ աղէկ կապելու համար : Եւս մասիս մէջ Եւրգիլիոս մանաւորապէս ամենամեծ ճարտարութիւն և աջողակութիւն կ'երեցնէ : Եւ միանգամ ձեւացնելուն թէ մշակաց վրայ խօսիլը լմնցուց , նորէն խիստ բնական ոտքով մը անոնց կը դառնայ , իր զարտուղութեան վերջը գիւղական պարագայ մը մտցնելով : Եւսպէս Փիլիպպեան պատերազմին վրայ խօսելէն ետքը , կ'աւելցնէ մէկէն մեծ արուեստով :

Եւս Լանիկ գայցէ եւ ժամ՝ զի առ վայրօքն արդիւնագործ
Երկիրն ի կորափիտ առնելն արօր ալօսաբեկ
Եւտաճաճալ տէգ եւ նիզակս ի բիրտ խոժոռ գրտցէ ժանգէն ,
Եւամ թէ թափուր սաղաւարտս ընդ անարի բախեալ տըրմուխ
Պակնուցու շիրմացն ի բիր ընդ ոսկրոտին սոսկավիթխար :

Երգիծաբանութիւններն ու նամակները աւելի քալուկ և աւելի ընտանեկան ոճ կը պահանջեն՝ քան թէ իրապէս փիլիսոփայական քերթուած մը : Եւ ասն զի ասոնց նիւթերը բարձր ու բնաւորութիւնք ըլլալով , որոնք սովորական կենաց մէջ կը գտնուին , կը պահանջեն ալ որ պարզ և ազատ խօսա-

կցութեան կերպ ունենան . և Լատինացուց Կեպիտէ Դուսայ ըսածը պէտք է այսպիսի գրուածոց մէջ բանեցնել :

Հռոմայեցուց մէջ երգիծաբանութիւնը առջի բերան շատ տարբեր էր , ինչ կերպ որ ետքը ունեցաւ : Եւ սկզբնաւորութիւնը անյայտ է , և քննաբանից վիճելու նիւթ եղած է : Եւսն-

պէս մը կ'երևայ թէ հին կատակեր-
դու թեանց մնացորդ մ'ըլլայ, որոնք կէս
մը ոտանաւոր և կէս մըն ալ արձակ կը
գրուէին, և խեղկատակութեամբ լի
էին: Այնպէս և լուկիլիոս ասոր ան-
հարթութիւնները շտկեցին. և վեր-
ջապէս Որատիոս այն կերպին հասուց,
ինչ որ հիմա ունի: Արգիծաբանութեան
նպատակն է ուղղել զբարս, և
միանգամայն ամենայն ազատութեամբ
համարձակապէս ախտաւոր բնաւորու-
թիւնները կը պախարակէ: Իրեք ա-
նուանի հին երգիծաբան բանաստեղծ-
ները, Որատիոս, Յորենալ և Պերսիոս,
իրեք զանազան կերպերով գործածած
են զասիկայ: Որատիոսի ոճը շատ բարձր
է. ինքն իր երգիծաբանութիւնները
խօսք անուանած է, և կ'երևայ թէ չա-
փական արձակէ մը չէ ուղած վեր բար-
ձրանալ: Վիւրին և ախորժելի կերպ
մը ունի. իրեն երգիծաբանութեանցը
աւելի մարդկանց յիմարութիւններն ու
տկարութիւնները նիւթ կ'առնէ, քան
թէ անոնց մեծամեծ ախտերը. զուարթ-
բերնով կը պախարակէ, և խորունկ
փիլիսոփայի մը պէս բարոյախօսելու
ժամանակ կը ցուցնէ նաև պալատա-
կանի մարդավարութիւն մը: Յորենալ
աւելի ճշմարտաբան և աւելի խիստ է:
Վան զՈրատիոս աւելի ոյժ ունի, ա-
ւելի կրակոտ և աւելի բարձր է. բայց
քան զայն շատ վար է սահունութեան
և փափկութեան կողմանէ: Իր երգի-
ծաբանութիւնները աւելի սաստիկ և
աւելի կծու են. վասն զի ընդհանրա-
պէս նիւթերն ալ աւելի գէշ բնաւորու-
թեանց դէմ են: Սգալիճէրի ըսածին
նման՝ ինքը կ'այրէ, կը հալածէ, կը ճորձէ.
ուր ընդ հակառակն Որատիոս մարդաս-
իրաք չեմք առած՝ կը խաղայ հետը: Պեր-
սիոս իրեն ուժովն ու կրակոտութեամբ-
բը աւելի Յորենալի նմանութիւն ունի,
քան թէ ընդհանրաց ազնուութեամբը
Որատիոսի: Իր գլխաւոր յատկութիւնն
ան է՝ որ ազնուական և վսեմ բարոյա-
կան ունի. կորովի և վառվռուն հեղի-
նակ է, բայց շատ անգամ ալ դառն ու
մթին:

Բանաստեղծական նամակները, երբ-
որ բարոյական կամ քննաբանական նիւ-
թոց վրայ ըլլան, հազիւ երբեք կը գե-
րազանցեն քան զերգիծաբանութիւնս:
Սակայն ուրիշ շատ նիւթերու կրնայ
դարձուածքով մը նամակաց կերպա-
րանք տրուիլ. և միանգամայն սիրոյ և
եղերերգական բանաստեղծութիւններ
ալ մէջը կրնան մտցուիլ, ինչպէս են
Սվիդիոսի Դիոցալիսիան Լուկիլիոսի, և
իր Թուլիոսի Պոնոսէ: Երբեք զգաց-
մամբ լի պէտք է ըլլան. և որովհետեւ
իրենց նկարագրած կիրքն աղէկ կեր-
պով բացատրելուն մէջ իրենց արդիւն-
քը պիտի երևնայ, անոր համար պէտք
է այնպիսի բանաստեղծական ոճ մը
բռնեն, որ նիւթին յարմար ըլլայ:
Սարգապետական թղթերն ընդ հա-
կառակն հազիւ երբեք մեծ վսեմու-
թիւն կրնան բանեցընել: Ենդհանրա-
պէս իրենց նիւթերն են մատենագրաց,
կամ բարուց և բնաւորութեանց վրայ
գիտողութիւններ ընել, և բանաստեղ-
ծը աս գիտողութիւններս ընելու միջո-
ցը պէտք չէ միտքը դնէ որ կարգաւո-
րեալ ճառական կերպով մը գրէ, և ոչ
ոճ մը բռնած՝ կապուի մնայ անոր, այլ
ձեւացընէ թէ անանկ նիւթի մը մէջ,
որ պատահմամբ իրեն առիթ տուած
ըլլայ գրութեան, կ'ուզէ ցուցնել իր
հանձարը: Եւ ամէն այս տեսակ բա-
նաստեղծութեանց էական կանոնն է
Որատիոսին տուածը. Ինչ որ կը որդե-
ցնէ՝ կարճ խօսէ: Սամակաց և երգի-
ծաբանութիւններուն հաճոյականու-
թեան ու գեղեցկութեան մեծ մասը
ոգելից համառօտութեան մէջն է, որն
որ այնպիսի ողորկութիւն ու կենդա-
նութիւն կու տայ անոնց, որ ախորժե-
լի կերպով երեակայութիւնը կը ցնցէ,
և մտադրութիւնը արթուն կը բռնէ:
Երբեք մեծ արդիւնքն է նաև այն՝ որ
կարենան ինչպէս որ պէտք է ստորա-
գրել բնաւորութիւնները: Որովհետեւ
այսպիսի գրուածքներու մէջ բանա-
ստեղծական լեզուին գեղեցկութիւն-
ները չեն մոնար, անոր համար պէտք
է որ մարդկանց և բարուց աշխոյժ նկա-

րագրութիւններով զարդարուին . և այս նկարագրութեանց մէջ վառվռուն և զուարթ զուրցուածքներ աւելի կը յարմարին և ախորժելի կ'անցնին , քան թէ ուրիշ ազգ բանաստեղծութեանց մէջ , ուր հազիւ երբեք կրնան մտնալ :

Բոբի բարոյական նամակները արժանի են այս ամենայն գովեստից մասնաւոր կերպով մը : Ինոնց մէջ աւելի ցուցուցած է իր հանճարոյն մեծութիւնը : Ասեմ բանաստեղծութեանց մէջ այս աստիճան երևելի եղած չէ : Տրայտըն թէպէտ շատ աւելի նուազ ողորկութիւն ունեցող հեղինակ է , բայց խանդի , կրակոտութեան , կորովութե և բեղնաւորութեան մէջ քան զինքը գերազանցած կ'երևայ : Մանաւանդ թէ խիստ դժուարահաւատալի է՝ որ Բոբ դիւցազներգութիւն և ողբերգութիւն գրելու չափ կարողութիւն ունեցած ըլլայ : Այլ մէկ որոշեալ սահմանի մը մէջ զինքը անցնող բանաստեղծ եղած չէ : Իր Լիւիսկանի թարգմանութիւնը իր փառացն յաւիտենական յիշատակարան մըն է . որովհետեւ այն աստիճանի պերճ և կատարեալ թարգմանութիւն մըն է , որ նմանը ամենեւին ուրիշ քերթուած մը պիտոր չունենայ : Ինքը շատ յարմար ալ էր փափուկ և սրտաշարժ բանաստեղծութեան , ինչպէս որ կ'երևայ Լյուիզեայ առ Բեւերտոս գրած իր նամակէն և թշուառ ազնուական տիկնոջ մը յիշատակին իր ընծայած տողերէն , որոնք միայն են իրեն սրտի զգացմանց ծնունդները , և որոնք իրաւցընէ իրենց սեռին մէջ շատ ընտիր են : Բայց ամենէն աւելի իրեն սեփական կատարելութիւններն են՝ ոգելից հանճարեղութիւն դատման հետ միացած , համառօտ ու աղէկ բացատրութիւն , և ներդաշնակաւոր տաղաչափութիւն : Բիչ բանաստեղծ եղած են որ քան զինքը աւելի ոգի ունեցած ըլլան , և միանգամայն աւելի ընտրողութիւն՝ աղէկ գործածելու համար զայն : Երով է որ իր Խոպպի յափշտակեալ քերթուածը վառվռուն ու զուարճալի ոճով գրուած բանաստեղծութեց

մէջ ամենէն աւելի երևելին եղած է : Իրեն լուրջ գրուածոցը մէջ , ինչպէս են Յաղափ Մարդոյ , և Նաճի Բարոյական քուածները , այնչափ միայն ոգի կը ցուցնէ՝ որչափ որ բաւական է ծանր խորհրդածութիւնները պատշաճապէս զարդարելու չափ : Իր Որատիոսի նմանողութեանցը մէջ անանկ լաւ յաջողած է , որ տարակուսի մէջ կը ձգէ զմարդ թէ արդեօք բնագրին եթէ օրինակածին վըայ աւելի պէտք է զարմանալ . և ասոնք այն քիչ նմանողութեց կարգէն են , որ իրենց բնագրին շնորհալից գեղեցկութիւնն ու աշխոյժը կատարելապէս ունին : Իր բնաւորութեանց նկարագրութիւնները բնական ու խիստ կենդանի են . և ոչ երբեք ուրիշ մատենագիր մը իրեն չափ վարպետ գրտնուած է այն կտրուկ և ոգելից ոճոյն մէջ , որ երգիծաբանութեանց և նամակաց հոգի կու տայ : Չափոց անգղիական ոտանաւորին տուած աղուորութիւնն ոչ երբեք անանկ աղէկ դուրս կը ցատքէ , ինչպէս իրեն գրուածոց այս մասերը կարդալով : Եսիկայ ոճոյն այն պիտի վեհութիւն մը կու տայ , որ ուրիշ կերպով չէր կրնար ստանալ . և այնպիսի արուեստով գործածուած է , որ ամենեւին կաղութիւն կամ բռնի դրուած ըլլալ չտեսնուիր , և մանաւանդ թէ աւելի կենդանութիւն կու տայ իր կերպին : Ինքն իսկ կը զուրցէ՝ թէ բարոյական դիտողութիւնները բացատրելու համար չափովք աւելի համառօտ կը բացատրէր , որով և աւելի զօրաւոր կերպով , քան թէ արձակ գրուածքով :

Բարոյախօս և վարդապետական բանաստեղծից մէջ խիստ հաշակեալ է նաև Երունկ , որուն վըայ չենք կրնար լուութեամբ անցնիլ : Իր ամենայն գրուածոցը մէջ կ'երևայ կորովի հանճարոյ մը նշանները : Իր Լիւիզ Կասարաւայ գրուածքը այն վառվռուն կտրուկ ոճով , և բնաւորութեանց այն կենդանի նկարագրութեամբը գրուած է , որոնք վարդապետական և երգիծաբանական երկասիրութեանց մէջ մանաւոր կը փրնտրուին , ինչպէս որ առաջ ալ զուրցե-

Օ երդ տարմատարմ ի մայրիս բիւրք բիւրուց հաւք անկեալ դիմեն
Լ յրեկոյն կամ բըքաբեր մինչ ի լերանց վարէ տարափ .
Բազմութիւն արանց՝ կանանց եւ կենսազրաւ իրանք քաջաց
Սեծահոգի դիւցազանց , պատանեկիկք , կոյս օրիորդք ,
Լա հանդէպ աչաց ծնողաց հուրք խարուկեալ երիտասարդք .
Օ որովք շուրջ մըրրատեսակ գայռ եւ գըձուձ խարձ Կոկիտեայ
Լա ալեօք ծանրադանդաղ լիճ՝ պաշարէ ժանտատեսիլ ,
Լա Ստիքս ինընպատիկ պատ անդ առեալ պարունակէ :
Պակեաւ տունն իսկ , տարտարոսք ներքինք մահու եւ կորրստեան ,
Լա օծիւք կապուտակօք գիսախրուիւքն Կատաղիք .
Կերբեր բերանաբաց սինկըղ սանձեաց զերբեակ որկորն
Լա եկաց հողմոջն անիւ շըրջանակին իքսիոնեան :
Լա ահա ի վտանգաց քաւեալ բնաւից դառնայր ընդ կրուկ ,
Լա շնորհեալ Լարիդիկէ գայր ելանէր յօդ արփենի՝
Բզճետովք , քանզի օրէնս էր գայս տըւեալ Պերսեփօնէ .
Լնդէն յանկարծ ափշութիւն ընդ խօլ կալաւ ըզսիրելին ,
Լերեւի արդարեւ՝ թէ գիտէին ներել դըժոխք :
Բզտեղի առ եւ առ դուրս անդ լուսոյն յիւրն Լարիդիկէ
Յանըզգաստըս , եղիւկ , յոգւոյն պարտեալ արկ զաչս իւր :
Լնդ հոսեալ ճիգըն բոլոր , եւ անողորմ բըռնաւորին
Վաչինք ցըրեալ եւ երիցս հընչեալ բոմբիւն յանդընդոց լիճ :
Ո՛վ եւ զիս , ճըչեաց նա , զթըշուառս եւ զքեզ կորոյս , Որփեւս .
Օ ինչ այս մոլորութիւն , ահա կըրկին անգութ հրամանք
Լնդընէն կոչեն եւ փակէ զնրաղ ծրփեալ աչս իմ թըմբիւր :
Ողջ մընա , վարիմ ահա մեծ գիշերաւ պարածածուկ
Օ ապիկար բազուկս առ քեզ ձըգելով , ո՛հ , ոչ եւս քոյին :
Լնաց , եւ յաչացն անդէն զօրէն ծուխ ի նուրք օդ
Խառնեալ կորեաւ տարադէմ , եւ ոչ եւս այլ ետես ըզնա ,
Որ զըստուերս ըմբըռնէր զուր , եւ բան բազում կամէր ասել .
Լա նաւապետ դըժոխոյն ոչ եւս անդրէն այնուհետեւ
Թոյլ տայր անցանել ընդ անջըրպետն հեղեղավայր :
Օ ինչ առնել էր , յո՛ դիմել կըրկին կապտեալ ի յամուսնոյն ,
Որ կոծով զսանդարամետս՝ որով ձայնիւ զգիսըն շարժէր .
Ի ստիգեանն ի մակոյկ լիւզէր յայնժամ նա սարսուալի :
Օ եօթն ամիս ողջոյն ի բուն ասեն ըզնա յողբս համակեալ
Բնդ բարձու քարաժայռիւ , յալիս անշէնն ըՍտրիմոնեայ ,
Լա ընդ ցուրտ անձաւօք զայս ամենայն յեղյեղելով
Բզվագերս յողոք ածեալ եւ ըզկաղնիս երգովքն ի ճեմ :
Լքրու սոխակ անձկաբեկ ընդ հովանեաւ կաղամախին
Օ որդեկացն ողբայ կորուստ , զոր վայրենին արօրադիր
Ի բունին նըկատեալ չեւ թեւաբուսիկ՝ առ եւ տարաւ .
Խակ նա լայ զգիշերն ի գլուխ , նըւագ նըւագս ողբերգական
Յոստ մի նըստեալ գեղգեղէ , շուրջ լընու զվայրն յողորմ մըրմունջ :
Ոչ մի սէր , ոչ հարսանիք ինչ այլ ըզմիտսըն հաճեցին .
Ի սառոյցըս հիւսիսոյ , ի ձիւնեղէնըն հանայիս
Լա ընդ վայրս եղեմնապատ յաւերժացեալս ի պաղ ոխպեան
Շըրջէր մենացեալ՝ զյափըշտակեալն Լարիդիկէ
Լա զանվաւեր ըզպարգեւսըն դըժոխոյ աշխարելով :

Յանձկարի մեծարանայն անարգեալ կոյսք կիկոնուհիք ,
 Ի դից տօնս եւ ի խընձոյս ցայգապաշտօն Սպանդարմետին
 Ըզպատանին գիշատեալ արկին ի դաշտրս լայնաձիգս :
 Եւ անդ իսկ ի ձիւնափայլ պարանոցէն խըզեալ կառափն
 Յիագրեանն Հեբրոսի վարեալ ուղիւիցըն Թաւալգլոր ,
 Եւ ինքըն ձայնն եւ լեզուն ցըրտասառոյց Վարդիգիկէ
 Ի պարզել ոգւոցն , աւաղ , Վարդիգիկէ կարդայր ըզհէք ,
 Օւ Վարդիգիկէ գետեզերք բոլոր ընդդէմ կըրկնէին վանգ :

ՄՇԱԿԱԿԱՆՔ , ԳԻՐՔ Դ , ԹՈՂ 450-526 :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Նաբոյեոն Ա յիշպա կղզի : (Տեա երես 82)

Եւ ի միջոցին որ Վաբուէոն աս իր
 պզտի տէրութիւնը կը կառավարէր եւ
 իրեն բնիկ գործունէութեամբ շէնցը-
 նելով կը զարդարէր , մէյ մըն ալ ձայն
 ելաւ թէ կ'ուղեն զինքը աւելի հեռու
 տեղ մը քշել : Եւ երեսայի ժողովքին գու-
 մարմանց մէկուն մէջ Վաղղիոյ դես-
 պանը առաջարկէր էր թէ ինչպէս կա-
 ռուոր էր զՎաբուէոն հեռացընել , ե-
 թէ կ'ուղեն պետութիւնները ապա-
 հով ըլլալ իր ձեռքէն , որովհետեւ Եւ-
 րոպայի խաղաղութեանը համար մի
 միայն վտանգաւոր բան էր որ Վաբուէոն
 Խտալիոյ ու Բրիտանիա արմանցը մօտ
 կենայ . եւ թէ ինչպէս իր աքսորանքէն
 ձանձրացած կրնար անիկայ չորս օրուան
 մէջ Վէպպիոս անցնիլ , ու հոն Սիւ-
 րայէն օգնութիւն գտնալով վերին Խ-
 տալիոյ գաւառաց վրայ յարձընիլ , որոնք
 արդէն տժգոհ ըլլալով իրենց կառավա-
 րիչներէն՝ ոտք կ'ելլային . եւ ասանկով
 նորէն արիւնահեղ պատերազմ մը կը
 բացուէր : Եւ արդէն նոյն միջոցներուն
 եւրոպացի քաղաքական տեսչութեան
 ձեռքը ինկած էր Եւրոպական զօրավա-
 րին թղթակցութիւնն որ կ'ընէր Վէա-
 պոլոյ թագաւորին հետ . այս թղթե-
 րէն այնպէս մը կ'երևար՝ որ մեծ դաւ
 մը պատրաստուած էր կայսերութիւնը
 դարձեալ հաստատելու ի Վաղղիա , եւ

հետեւաբար Վաբուէոնը դարձնելու իր
 աքսորանքէն , եւ ի նպաստ իրեն կու-
 սակիցներուն . եւ կ'ըսէին ալ թէ Եւ-
 պա կղզին դաւաճանաց կեդրոնն ու
 ժողովուելու տեղն եղած էր : Եւ բա-
 ներս տեսնալով , մէկէն Վաղղիոյ ե-
 րեսփոխանները ետեւէ եղան Վաբուէո-
 նի համար մէկ ուրիշ աքսորանաց տեղ
 մը ընտրելու . եւ ահա Եւրոպայի Սուրբ
 Հեղինէ կղզին առաջարկեց :

Վաբուէոն , որ աս ամէն բաներս
 տեղն ի տեղը իմացած գիտէր , առանց
 ուշանալու իր մտքի դրած խորհուրդը
 սկսաւ առաջ տանիլ , եւ իրօք ալ գլուխ
 հանեց ամենայն յանդուգն յաջողու-
 թեամբ : Եւ թէ որ իրեն բաւական ե-
 ղաւ ամէն պատրաստութիւն տեսնալու
 համար : Բանի մը նաւով ու ձկնորսի
 նաւակներով 1815ին փետրուարի 26ին ,
 իր զօրաց նաւ մտնալէն չորս ժամ վեր-
 ջը իրիկուան ժամը ութին Եւպա կղզ-
 քիէն ձամբայ ելաւ : Եւ զօրաց խումբը
 կը բաղկանար գրեթէ հազար հոգիէ ,
 որոնց մէջ շատ լեհացիներ կային , հինգ
 հարիւր ինքնակամ կորսիկացիք , եւ քա-
 նի մըն ալ օտարականներ : Եւպա կղզ-
 քիայն պաշտպանութիւնը Եւրոպայի
 պետին թողուց . եւ տեղւոյն բնակչա-
 ցը յանձնեց իր Պալլինէ քոյրն եւ մայ-
 րը , որ հոն մնացին : « Յուսամ որ ձեռք
 զարկած գործողութիւնս յաջողի , ըսաւ
 անոնց : Եւ մենեւին մի վախնաք . եթէ
 պատերազմ ըլլալու ըլլայ , ձեզի օգնու-
 թեան զօրք կը խաւրեմ , որպէս զի
 պաշտպանեն այս երկիրս , որ ինծի այն-